

AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

Teze doktorské disertační práce k získání vědeckého titulu
"doktor věd"
ve skupině sociální a humanitní vědy

**Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech,
část první - Obecné výklady, část druhá - oddíl třetí -
Problematika ochrany finančních zájmů Evropských
společenství v podmínkách České republiky**

Komise pro obhajoby doktorských disertací v oboru trestní právo

doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D.

Nejvyšší státní zastupitelství České republiky

Brno 2005

Vznik disertace a využití poznatků v ní obsažených

Prvním pokusem zpracovat náročné téma mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, byla publikace Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy, vydaná ve spoluautorství s JUDr. Radkem Ondrušem u Nakladatelství Linde Praha, a.s. v roce 1997. Doc. JUDr. Fenyk, Ph.D. zpracoval část právního styku s cizinou v trestním řízení (134 stran a přílohy).

Po několika letech praktických zkušeností v nových podmínkách mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech byla vydána publikace Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, první vydání Linde, a. s. Praha 2003, druhé vydání Linde, a. s. Praha 2005, která byla napsána ve spoluautorství s JUDr. Světlanou Kloučkovou, Ph.D. a v níž Doc. JUDr. Fenyk, Ph.D. zpracoval část obecné výklady a některé části výkladů zvláštních (viz předložená disertační práce) a provedl závěrečnou redakci knihy.

V mezidobí Doc. JUDr. Fenyk, Ph.D. publikoval v odborných i vědeckých časopisech odborné i vědecké články a stati na téma "Mezinárodní justiční spolupráce", účastnil se, zpravidla v podobě vystoupení či příspěvku, celé řady domácích i zahraničních seminářů a konferencí, zaměřených na oblast mezinárodní justiční spolupráce, včetně spolupráce v rámci Evropské unie. Toto téma přednáší také na právnických fakultách v České republice, Maďarsku a v USA. Jeho zkušenosti byly promítnuty do nově zpracovaných publikací a jsou obsaženy zejména v posledním vydání z r. 2005, které je prezentováno v rámci disertační práce. Disertační práce tedy promítá výsledky období od r. 1997 do r. 2005.

Disertační práce je ojedinělou prací tohoto druhu jak v České republice, tak například i ve střední Evropě, protože se zabývá tematikou, která zejména s ohledem na rozdělení světa na různé společenské systémy, byla dlouhodobě opomíjena a tvoří jen velmi omezenou výseč mezinárodního práva a práva vnitrostátního. V posledních letech navíc dochází k výrazným změnám v souvislosti s probíhající evropskou integrací.

Uchazeč je náměstkem nejvyšší státní zástupkyně, přímo odpovědným za provádění mezinárodní justiční spolupráce v rámci českého státního zastupitelství. Na základě svých zkušeností a opakovaně ověřovaných zjištění o nedostatečné znalosti právnické veřejnosti v oblasti mezinárodní justiční spolupráce proto považoval vydání disertační práce jako odborné a vědecké publikace za naprostou nezbytnost pro praxi. Domnívá se, že práce je vhodnou pomůckou i pro výuku studentů práv a pro potřebu pedagogů právnických fakult. Pokud jde o vědeckou hodnotu práce, již o první verzi zpracované v rámci publikace Právní styk s cizinou ... bylo v anotaci zpracované JUDr. Adolfem Dolenským v Bulletinu advokacie č. 8/1997 str. 71 a násl. uvedeno, že má charakteristické rysy vědecké práce. Přitom následující práce tuto povahu deklarují ještě zřetelněji (literatura, nové teoretické závěry, členění práce na teoretickou a praktickou část atd.)

O přednostech práce a její kvalitě svědčí ostatně skutečnost, že publikace Mezinárodní justiční spolupráce - první vydání byly, přes poměrně vysokou kupní cenu, rychle vyprodány.

Podíl na zpracování publikace vyplývá z jejího obsahu a lze ho jednoznačně odlišit od podílu druhého spoluautora.

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, část první - obecné výklady

I. Státní suverenita a trestní právo

1. Státní suverenita

Termín "suverenita" vznikl jako součást politické vědy. Jeho původní význam se zejména v období od počátku 16. století měnil. Nauka se později začala přiklánět k názoru, že suverénem je stát sám a suverenita státních orgánů je odvozena od jeho suverenity. F. v. Liszt počátkem 20. století uvádí, že "suverenita je vlastnost státu, nejvyšší, uvnitř i navenek samostatná, od nikoho vyššího neodvislá moc panovací (summa potestas). Projevuje se v neomezené způsobilosti k činům podle mezinárodního práva a má dvě podoby - vnitřní a vnější. Tzv. vnitřní suverenita spočívá ve vzájemném uznávání samostatnosti každého státu uvnitř dosahu jeho moci. Vymezení tohoto dosahu je co do prostoru dáno státním územím, co do osob státním národem."

Státní moc tedy vystupuje v mezinárodním právu jednak jako výsost nad územím, jednak nad osobami. Vnitřní samostatnost státní moci se projevuje ve vztahu ke všem ostatním státům také jakožto **autonomie v zákonodárství a soudnictví**.

2. Vnitřní suverenita a právo trestat (tzv. trestní jurisdikce)

Definici práva trestat (jurisdikce) nalezneme již v T. Hobbesově Leviathanu. Podle autora trestání vychází z veřejné moci a jejího veřejného projevu. "Moc trestat byla svěřena vladaři původně se souhlasem všech poddaných za tím účelem, dokud budou poslušni, aby jím byli chráněni."

Jurisdikce znamená moc stanovit nebo nalézat právo, kterou stát svěřuje svým orgánům za tím účelem, aby ji vykonávaly jeho jménem a podle zákona. Pokud tuto jurisdikci vykonávají soudy, jde o jurisdikci soudní a jde-li o soudy trestní, jedná se o jurisdikci trestní.

Jurisdikce je součástí státní moci a je omezena teritoriem státu. Podle některých autorů je jurisdikce ústřední vlastnost státní suverenity, výkon autority, která může měnit nebo zakládat právní vztahy a povinnosti.

Jurisdikce je sice primárně teritoriální, ale je modifikována řadou okolností, jako je např. státní občanství, bydliště, osobní stav, atd. Jde tedy o **komplexní institut, jehož obsah se dotýká též ústavních záležitostí a vnitrostátních právních předpisů.**

Trestní jurisdikce je založena na **místní a osobní působnosti**. Jejich rozměr se v různých státech uplatňuje různým způsobem. Tento způsob je definován principy **teritoriality, pasivní personality, aktivní personality, ochrany a universality**.

Česká republika uplatňuje zásady teritoriality (§ 17 zákona č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), aktivní

personality (§ 18 zákona č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), ochrany a universalitu (§ 19 zákona č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Česká republika též používá zásady subsidiární universalitu (§ 20 zákona č. 141/1961 Sb.).

II. Trestní odpovědnost státu a jednotlivců podle mezinárodního práva trestní právo a mezinárodní právo

Mezinárodně právní odpovědnost za deliktní jednání se v nauce mezinárodního práva objevila již v přirozenoprávní škole H. Grotia. Následně byla vytvořena doktrinální koncepce, a teprve ve 20. století můžeme hovořit o faktické existenci mezinárodního pozitivního práva v oblasti trestní odpovědnosti.

Primárním subjektem z hlediska mezinárodního práva je stát. Jednotlivec se však může stát subjektem mezinárodního práva také.

Obě formy odpovědnosti se zásadně liší především svými subjekty, ale i odlišnými sankcemi a odlišným způsobem projednávání deliktního jednání. Řada zahraničních autorů jako F. v. Liszt, L. Oppenheim nebo naši J. Kallab a A. Hobza se problematikou uplatnění trestní odpovědnosti jednotlivců podrobně zabývala. Jejich úvahy vyústily v diskuse o potřebě **vytvoření příslušně zaměřeného mezinárodního trestního soudnictví.**

V 80. letech minulého století se podrobně této problematice věnoval B. Repík, který se zaměřil na vztah trestního a mezinárodního práva a návazně na odpovědnost podle subjektů a uchopil problém z hlediska **materiálního** (jde o vztahy svou povahou vnitrostátní, které obsahují mezinárodní prvek anebo o vztahy svou povahou mezinárodní, kterým se s ohledem na jejich význam poskytuje trestněprávní ochrana) a

formálního (obě skupiny jsou upraveny jak vnitrostátním, tak mezinárodním právem). Podle Repíka se úseky právních disciplín trestního a mezinárodního práva z pohledu materiálního a formálního hlediska nekryjí, ale kříží se.

Současný autor P. Šturma zdůrazňuje význam označení **mezinárodní právo trestní** (tvořené mezinárodními smlouvami) a **trestní právo mezinárodní** (tvořené vnitrostátními normami trestního práva, upravující především místní působnost trestního zákona, popřípadě i další normy, týkající se postihu trestných činů s mezinárodním prvkem jak hmotněprávního, tak procesního charakteru). Šturma v této souvislosti velmi správně poukazuje na potřebu rozlišování mezi **mezinárodními zločiny států** a **zločiny podle mezinárodního práva**, které klade do relací ke shora uvedeným pojmům.

Výsledkem teoretických i praktických snah směřujících k úpravě postavení jednotlivce z hlediska mezinárodního trestního práva je **vznik mezinárodního trestního soudnictví od Norimberského, Tokijského tribunálu přes současné Mezinárodní trestní tribunály pro bývalou Jugoslávii a Rwandu vzniklé ad hoc až po přijetí Statutu stálého Mezinárodního trestního soudu v Haagu.**

III. Vztah práva mezinárodního k právu vnitrostátnímu

Nauka mezinárodního práva je dlouhou dobu ovládána dvěma základními teoriemi, dualistickou a monistickou. Tyto termíny vycházejí z předpokladu, že mezi mezinárodním a vnitrostátním právem je kontinuita nebo naopak diskontinuita, resp. zda jde o mnohost právních řádů nebo o jediný právní řád.

Dualistická teorie předpokládá existenci dvou samostatných, na sobě nezávislých právních sfér a dovozuje, že nemůže dojít k jednotě obou druhů, protože jsou zde neodstranitelné rozdílnosti, a to především v oblasti právních pramenů, adresátů norem a obsahu norem.

Monistická teorie naopak považuje tyto druhy za jeden právní komplex a vylučuje existenci konfliktu mezi nimi. Směrodatné v tomto smyslu je pouze pravidlo "lex posterior derogat priori" a stupeň právní síly norem.

Vedle těchto dvou krajních teorií ovšem existují v důsledku pokusů o překonání rozporů mezi oběma, různé **teorie smíšené**, upřednostňující jednou právo vnitrostátní, jindy mezinárodní.

Vedle monistické a dualistické teorie a teorií smíšených se zejména v první polovině 20. století objevují teorie založené na politických, sociálních či náboženských předpokladech, které ovšem stěží lze zařadit mezi právní teorie, protože postrádají pevný právně teoretický základ.

Zvláštní postavení na našem území zaujala Kelsenova **teorie normativní**, typická pro brněnskou Právnickou fakultu v období před 2. světovou válkou, která podobně jako nahlížela na vnitrostátní členění státních mocí, zaujala stanovisko, že mezinárodní smlouvy náležejí k právu státnímu, jako každá jiná právní norma a závaznost mezinárodního právního řádu plyne z vnitrostátního právního řádu. Z pohledu zastánců normativní teorie (F. Weyr) vyplývá, že uzavírají-li dva státy mezinárodní smlouvu, vystupují jako právní osoby a nikoli jako nositelé právního řádu a jde tedy jen o smlouvy mezi právními subjekty. Uzavírá-li stát mezinárodní smlouvy, pak tak činí jako právníká

osoba, podřízená jako všechny ostatní právnické osoby právnímu řádu.

V posledním období se česká teorie přidržuje převážně názoru, že **mezinárodní a vnitrostátní právo jsou dva relativně samostatné právní systémy**, které mají mezi sebou úzké vazby a které na sebe navzájem působí prostřednictvím svého společného tvůrce, jímž je stát (V. Týč).

Norma mezinárodního práva může v konkrétním státě platit jen v případě, je-li předepsaným způsobem recipována do vnitrostátního právního řádu. **Recepce** v oblasti trestního práva je modifikována řadou faktorů, jakými např. jsou povaha smluvní normy a legislativně technické požadavky na tvorbu a aplikaci vnitrostátních norem. Existují mezinárodní smlouvy, které jsou přímo použitelné na právní poměry vnitrostátních subjektů, a jsou uzavírány s tímto cílem. Jedná se o smlouvy, které obsahují tzv. **self-executing**. Také tyto smlouvy ovšem vyžadují k vnitrostátní aplikaci příslušné odkazovací ustanovení.

Způsob přijímání mezinárodních smluv v České republice podléhá striktně stanovenému režimu, kdy je třeba rozlišovat vstup smlouvy v platnost (okamžik) a účinnost smlouvy (doba na kterou je sjednána).

V Českém právním řádu bylo do 1. 6. 2002 zakotveno taxativní ustanovení článku 10 Ústavy České republiky (zák. č. 1/1993 Sb.), podle kterého jen ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. Článek 10 ovšem byl výrazným způsobem novelizován.

Vyhlášení smlouvy v České republice se provádí ve **Sbírce mezinárodních smluv** (od r. 1999, do té doby Sbírka zákonů). Teprve vyhlášením se stává smlouva součástí českého právního řádu.

IV. Mezinárodní smlouvy

Mezinárodní smlouva je vedle mezinárodního obyčeje jedním ze základních pramenů mezinárodního práva. Je určena k úpravě vztahů mezi jeho subjekty, tedy především státy, případně mezinárodními organizacemi. Jde o projev souhlasné vůle dvou nebo několika států, kterým se zakládají, mění nebo ruší jejich vzájemná práva a závazky (V. Outrata).

Smluvní právo mezi státy bylo kodifikováno sjednáním **Vídeňské úmluvy o smluvním právu (č. 15/1988 Sb.)**.

Mezinárodní smlouvy se člení podle různých kategorií (počet smluvních stran, možnosti přístupu, forma, sjednávající orgány, obsah, resp. normativní obsah, rozsah působnosti, doba platnosti, atd.).

V. Poslední vývoj způsobu recepce mezinárodních smluv v České republice

V České republice je nejběžnějším způsobem recepce mezinárodních smluv **inkorporace**. Tak norma mezinárodního práva neztrácí povahu pramene mezinárodního práva a současně má vnitrostátní přímé účinky. Inkorporace z hlediska legislativně technického se provádí buď cestou obecné inkorporační klauzule (ústavní zákon) anebo pomocí zvláštních inkorporačních klauzulí (ústavní nebo obecný zákon).

Ústavní speciální inkorporační normu představoval do 1. 6. 2002 článek 10 Ústavy. Novela Ústavy provedená ústavním zákonem č. 395/2001 Sb. nahradila tuto **inkorporaci výběrovou** (smlouvy o lidských právech a základních svobodách) **inkorporací univerzální**.

Od 1. června 2002, mezinárodní smlouva, s jejíž ratifikací vyslovil Parlament souhlas, byla-li řádně vyhlášená a závazná pro Českou republiku, se stává součástí právního řádu a je bezprostředně závazná. Tento text Ústavy ovšem v teorii přináší celou řadu otázek, jimiž se zabývají např. specialisté na ústavní právo V. Pavlíček, J. Filip, P. Šturma či specialista na právo mezinárodní J. Malenovský.

VI. Podstata mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je upravena jak mezinárodními, tak vnitrostátními právními normami. Uskutečňuje se zpravidla na základě kvalifikovaného podnětu, kdy se jeden ze států stává dožadujícím a druhý dožádaným.

Jménem příslušného státu vystupují jeho orgány, které tak zajišťují styk mezi oběma zeměmi. Tento styk může mít následující podoby:

- **styk diplomatický**, uskutečňovaný prostřednictvím zvláštního aktu diplomatického zastoupení dožadujícího státu na ministerstvu zahraničních věcí dožádaného státu nebo aktem ministerstva zahraničních věcí dožadujícího státu na diplomatickém zastoupení dožádaného státu, akreditovaném ve státě dožadujícím;

- **styk konzulární** znamená, že spolupráci mezi justičními orgány obou států zprostředkuje konzul dožadujícího státu;
- **styk meziministerský**, při kterém spolupráce justičních orgánů obou států probíhá prostřednictvím jejich ministerstev spravedlnosti;
- **styk přímý**, který se uskutečňuje jako bezprostřední styk mezi justičními orgány obou států samými.

Vnitrostátní úprava mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je obsažena v ustanovení hlavy XXV trestního řádu, která byla v průběhu roku 2004 zákonem č. 539/2004 Sb. výrazně novelizována, zejména s ohledem na přistoupení České republiky k Evropské unii.

VII. Formy mezinárodní justiční spolupráce

V rámci České republiky existují následující formy mezinárodní justiční spolupráce:

- **vydávání (§ 383 - § 402)**
- **předávání osob mezi členskými státy Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu (§ 403 - § 422)**
- **průvoz pro účely řízení v cizině (§ 423 - § 424)**
- **dožádání (§ 425 - § 437)**
- **převzetí a předávání trestních věcí (§ 447 - § 448)**
- **výkon rozhodnutí ve vztahu k cizině (§ 449 - § 460).**

Vedle tohoto schematického členění se do oblasti mezinárodní justiční spolupráce začleňují i jiné, související

instituty z oblasti trestního práva hmotného, mezinárodního řízení, atd.

V zahraničí, ostatně i v české teorii je ovšem členění mezinárodní justiční spolupráce prováděno mnoha dalšími způsoby (P. Polák, B. S. Willebrand, D. Fontanaud, atd.). D. Fontanaud rozumí mezinárodní justiční spoluprací "spolupráci mezi jedním státem dožádaným (État requis) - v trestním řízení, které probíhá v jiném státě - státě dožadujícím (État requérant), jenž o tuto pomoc žádá a která pokrývá všechny druhy spolupráce mezi justičními systémy více států v oblasti trestní". Tuto definici považuji za nejvýstižnější, protože je na jedné straně dostatečně určitá a na straně druhé potřebně široká.

VIII. Vydávání pachatelů trestných činů (extradice)

Vydávání je aktem záležejícím v odevzdání osoby, jež je v jurisdikci státu, na jehož území se osoba nachází, státu příslušnému ji stíhat nebo na ni vykonat trest, na jehož území a v jehož jurisdikci byla tato osoba obviněna nebo pravomocně odsouzena pro trestný čin.

Názory na institut vydávání pachatelů trestných činů se v průběhu staletí vyvíjely. Od zjednodušené doktríny "aut dedere, aut punire" H. Grotia, až do současnosti můžeme zaznamenat především určitý posun od původně politicky založeného mezistátního aktu (dosud Francie) mezi suverény (vydávání nepřátel) až po krajní koncepci (USA), kdy extradice je součástí systému státní jurisdikce (vydávání tzv. obecných zločinců od 17. století). Zpravidla je používána koncepce smíšená, kdy jde o akt složený z řízení justičního a správního (Česká republika).

Vydává-li se stíhaná osoba v přípravném řízení nebo ve stádiu řízení před soudem, jde o **vydání k trestnímu stíhání**.

Má-li být vydána osoba, proti níž byl vynesena pravomocný rozsudek, jde o **vydání k výkonu trestu nebo k jeho zbytku**.

Vydávací řízení je zpravidla založeno mezinárodní smlouvou. Není ovšem vyloučeno, aby byl pachatel vydán i v případě, kdy takováto smlouva uzavřena nebyla. Praktický význam této možnosti je ovšem omezený. V rámci kontinentálního práva existují jen výjimečné případy, kdy se postupovalo tímto způsobem (Nizozemí). V systému common law dochází v takových případech mezi oběma státy k uzavírání zvláštního ujednání ad hoc, kterým se v souladu s vnitrostátním právem stanoví podmínky extradice.

Extradice je tvořena materiálním a formálním elementem.

Materiální extradiční právo představuje především **taxativní výčet trestných činů** podléhajících extradici.

Dalším omezujícím kritériem jsou **trestné činy vyloučené z extradice**, kde zásadní úlohu hrají politická kritéria (politický pachatel, pachatel politického trestného činu). Učení o politických trestných činech, resp. politických pachatelích, se zpravidla odvíjí od nahlížení konkrétního státu na tyto, přičemž problémy nejsou odstraněny ani existencí mezinárodních smluv, které poskytují v tomto ohledu jen základní vodítko. V tomto kontextu je třeba zmínit i vztah extradičního řízení a práva na azyl, které souvisí se statutem uprchlíka.

Jinými podmínkami, které omezují extradiční řízení, jsou **podmínka speciality** (oprávnění vyžadujícího státu stíhat a potrestat pachatele jen pro trestný čin, pro který bylo provedeno vydání), **oboustranné trestnosti** (či musí být trestný podle

trestního práva obou států) a **reciprocity** (záruka vzájemného vstřícného chování).

Samostatnou podmínku uplatňovanou v rámci kontinentálního práva tvoří otázka nevydávání vlastních státních občanů (nacionálů). Zvláštním případem potlačujícím tuto zásadu u kontinentálních zemí, je použití Evropského zatýkacího rozkazu, které sice není vydávacím řízením (jde o předání obviněného mezi justičními orgány), ale jeho smysl je obdobný. V systémech common law, kde rozhodující pro založení jurisdikce je okolnost místa spáchání trestného činu (princip teritoriality), se zásada nevydávání vlastních státních příslušníků povahou jurisdikce vylučuje.

Formální extradiční právo je vlastně soubor procesních ustanovení, jímž se postup v rámci extradičního řízení upravuje. V současné praxi existuje několik systémů řízení, a to např.:

- systém správní (rozhodují jen orgány státní správy, resp. orgány politické - Francie),
- systém justiční (rozhoduje jen soud - USA),
- systém smíšený (Česká republika),
- systém zkráceného vydávacího řízení (souhlas vydávané osoby nahrazuje rozhodnutí soudu - většina států Evropy).

IX. Převzetí a předání trestní věci

V některých případech se stává, že ve státě, kde je vedeno trestní řízení proti pachateli trestného činu, vznikají značné právní či technické potíže spočívající v tom, že není možno zajistit přítomnost obviněného cizince v trestním řízení. Podobně je tomu i v případě nedosažitelnosti nebo neproveditelnosti důkazů, protože se nacházejí mimo jurisdikci justičních orgánů tohoto státu nebo jejich opatření je spojeno se značnými

obtížemi. Jednotící podmínkou pro předání trestního řízení je, že není reálně možné dosáhnout účelu trestního řízení (§ 1 tr.ř.) na území České republiky. V takových případech je možno postupovat za pomoci zvláštních forem řízení, a to v případě České republiky převzetím trestní věci z ciziny (§ 447 tr. ř.), resp. předáním trestní věci do ciziny (§ 448 tr. ř.).

Laická a někdy i odborná veřejnost nesprávně tyto instituty zaměňuje s vydáváním trestního stíhání. O vydávání trestního stíhání bylo pojednáno v části shora uvedené. **V případě převzetí trestní věci se stát domovský (přebírající) zavazuje na žádost státu, kde došlo ke spáchání trestného činu (předávající), převzít trestní věc proti občanu domovského státu (či ojedinele i osobě mající trvalý pobyt na území přebírajícího státu) a v trestním řízení pokračovat. Zásadní podmínkou je neproveditelnost trestního řízení na území tohoto státu, proto by se mělo jednat o opatření výjimečné.** V případě vydání se na území vydávajícího státu trestní řízení nevede, zatímco v případě předání trestního řízení je tomu naopak.

Na rozdíl od extradičního řízení, které v České republice má povahu složeného právního úkonu z rozhodnutí soudu a z rozhodnutí ministra spravedlnosti, tedy při předání trestního řízení jde o ryze procesní opatření, které může vyvolat toliko justiční orgán (státní zástupce nebo soud) a jehož podkladem je právě rozhodnutí tohoto orgánu. Jde vlastně o specifickou formu postoupení věci jinému justičnímu orgánu. Jiný orgán než orgán justiční proto nemá právo takového rozhodnutí učinit, či předání iniciovat.

X. Mezinárodní justiční pomoc v užším slova smyslu

V důsledku uplatňování vnitřní suverenity vykonávají justiční pravomoc na území konkrétního státu toliko tuzemské justiční orgány. Potřebuje-li justiční orgán jednoho státu provést procesní úkon trestního řízení na území druhého státu, musí požádat příslušný orgán státu, na jehož území má být úkon vykonán, o jeho provedení. Půjde zpravidla o výslechy svědků, či znalců, provedení donucovacích opatření (domovní či osobní prohlídka, zajištění prostředků na účtu, odnětí věci), či pouhé doručení příslušné písemnosti (předvolání k výslechu, rozhodnutí, atd.). Takový postup označujeme za **mezinárodní justiční pomoc v užším smyslu**.

Základem této pomoci je teorie o **mezinárodní zdvořilosti** a teorie o **mezinárodní spravedlnosti**.

Smluvní úprava takové pomoci je velmi různorodá. Některé smlouvy se zjevně opírají o pravidla **extradičního** řízení, jiné k nim pouze přihlížejí. Při bezsmluvním styku je takováto forma pomoci umožňována za podmínek **reciprocity** (vzájemnosti), **dostatečné pravomoci** dožádaného a justičního orgánu a dodržení zásady **veřejného pořádku** (*ordre public*).

Každý stát pochopitelně upravuje podmínky vlastní pomoci také prostřednictvím **vnitrostátního práva**, kdy vymezuje např. kategorie justičních orgánů, trestních věcí, procesních úkonů, atd.

Dožádaný úkon provádí příslušný **orgán dožádaného státu**. Účast orgánu dožadujícího státu je značně diskutovaným, praktickým i teoretickým problémem. Pokud je takováto účast připuštěna, zpravidla se omezuje na účast pasivní, tedy pouhou

přítomnost při konkrétním úkonu. Zajímavá možnost se nabízí v případě použití tzv. společných vyšetřovacích týmů několika zemí, které jsou jednou z priorit pocházejících z prostředí Evropské unie, ale nedostatek praktických zkušeností (zatím nejsou známy případy použití týmu) brání v důkladném hodnocení těchto možností.

XI. Vliv cizozemských trestních rozhodnutí na probíhající trestní řízení, uznávání a výkon trestních rozsudků cizozemských soudů

Účinky **pravomocného** rozhodnutí státu, který uznal vinným obviněného ze spáchání trestného činu a uložil mu trest, nemohou bez splnění určitých podmínek platit na území jiného státu. Zpravidla je třeba rozhodnutí justičního orgánu - **soudu o jeho uznání**, jakož i přijetí dalších navazujících opatření.

Předpokladem pro výkon trestních rozsudků cizozemských soudů je právě uznání. **Uznání a výkon** rozhodnutí cizozemského soudu je třeba odlišovat od vydání za účelem trestu, kdy tentýž stát vydává rozhodnutí a na odsouzeném je vykonává, zatímco při výkonu cizího rozhodnutí jde o dva odlišné státy.

Integrační vývoj v rámci Evropské unie se dotkl i této formy spolupráce, která je založena zejména na požadavku **vzájemné důvěry a uznávání** mezi státy.

XII. Evropské právo, trestní právo a mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

1. Právní charakteristika Evropských společenství a Evropské unie

Evropská společenství tvoří dnes dva právní subjekty, jejichž povaha je vymezena rámcem úkolů, za jejichž účelem tyto subjekty byly zřízeny (EHS a EURATOM).

Právní subjektivita Evropských společenství je členěna na vnější (mezinárodní právo veřejné) a vnitřní (přenesení výsostných práv).

Od právní povahy Evropských společenství je třeba odlišovat **právní povahu Evropské unie**, která je především výrazem hospodářské, měnové a politické potřeby integrace. Podle převládajícího názoru nelze zatím uznat existenci právní subjektivity Evropské unie. Evropská unie podle mého názoru není mezinárodní organizací a pro nedostatek plné právní subjektivity ani není právním subjektem mezinárodního práva, i když v budoucnu by se jí teoreticky mohla stát.

2. Evropské právo (ES/EU) a jeho prameny

Za evropské právo pro potřeby této práce považuji právo **Evropských společenství (komunitární právo)** a dále právo **Evropské unie (tzv. unijní, resp. mezivládní právo)**.

Vedle těchto pojmů se setkáváme s označením **acquis communautaire**, které je ustáleným nepřekládaným slovním spojením pro souhrn více jak 12 tisíc komunitárních a unijních předpisů a je používáno jako synonymum pro celý systém

Společenství v souvislosti s převzetím práv a povinností obsažených jak v primárním, tak v sekundárním právu ES.

3. Komunitární právo, jeho prameny a systém

Komunitární právo je právem **supranacionálním**. Znamená to, že členské státy se ve prospěch Společenství zřekly svých práv ve prospěch Společenství jako celku. Komunitární právo se zpravidla dělí na **primární a sekundární** (např. L. Tichý a spol.). Dále je rozlišováno komunitární právo **sui generis** (nelze je podřadit pod primární či sekundární právo).

4. Unijní právo, jeho prameny a systém

Unijním právem se rozumí soubor právních norem, jenž má základ v těch ustanoveních Smlouvy o EU, která stojí obsahově **mimo komunitární smlouvy**. Teorie rozlišuje jednak **primární** unijní právo, dále **sekundární** unijní právo, vedle nich **externí smlouvy a právní zásady**.

5. Evropské právo, trestní právo a mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Z pohledu historického lze etapy vývoje mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech charakterizovat např. takto:

- do vzniku Evropské unie (do 1. 11.1993),
- od vzniku EU do Amsterdamské smlouvy (od 1. 11. 1993 do 1. 5. 1999),
- od Amsterdamské smlouvy dosud (od 1. 5. 1999),
- od Niceské smlouvy.

Všechna tato období jsou charakterizována přípravou, vznikem a rozvojem myšlenky **tzv. evropského justičního prostoru v trestních věcech**, jako právního nástroje mezinárodní justiční spolupráce, pocházejícího z období před vznikem Evropské unie, ale rozvinutého v souvislosti s otázkou **tzv. evropské teritoriality**, jejíž význam se postupně stal synonymem pro vyjádření **fikce jediného justičního území Evropské unie**.

V období **do vzniku Evropské unie** byla mezinárodní justiční spolupráce založena především na mezinárodních smlouvách Rady Evropy o spolupráci v trestních věcech. Vedle toho platily v omezeném rozsahu smlouvy bilaterální. Tato forma mezinárodní justiční spolupráce výrazně nevybočovala z "běžné" formy mezinárodní justiční spolupráce.

V polovině 80. let, v souvislosti s uzavřením tzv. Schengenských dohod, došlo k významné změně ve vztahu k členským státům Evropských společenství. V souvislosti s rušením kontrol na společných hranicích bylo jasné, že bude třeba přijmout i opatření, která omezí zneužívání výhod vznikajících z rušení kontroly osob a zboží pachateli trestných činů. Z tohoto hlediska je významná **tzv. Schengenská prováděcí úmluva ze dne 19. 6. 1990**, která se zaměřovala kromě jiného na zlepšení kvality spolupráce mezi policejními, justičními, celními a jinými orgány členských států a na harmonizaci justiční spolupráce v trestních věcech, jakož i na zavedení **Schengenského informačního systému** v boji proti kriminalitě.

Smlouva o Evropské unii poskytla mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech nové možnosti. Základem spolupráce se stalo ustanovení původně označované jako článek K.1 (dnes článek 29) a článek K.3 (dnes článek 31).

Po vzniku Evropské unie byly činěny pokusy o přijímání různých mezinárodních smluv upravujících justiční spolupráci v trestních věcech, ale zpravidla zůstalo pouze u jejich podpisu a nebyla dosud dovršena jejich ratifikace všemi členskými státy Evropské unie.

Zvláštní kapitolu tvoří Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství uzavřená dne 26. 7. 1995, která byla ratifikována posledním členským státem bývalé "patnáctky" dne 17. 10. 2002. Tato úmluva se stala provádějícím předpisem k článku 209A Smlouvy o založení ES, který zavázal členské státy přijmout odpovídající opatření (včetně trestněprávních) k prevenci a postihu jednání útočícího na finanční zájmy ES. Úmluva stanovila především definici podvodného jednání útočícího na finanční zájmy Evropských společenství a založila povinnost členských států zavést tato podvodná jednání jako **trestné činy** podle národního práva, spolupracovat při jejich stíhání a zjednodušit vydávací řízení. Jednalo se o jeden z mála přímých projevů tzv. **européizace trestního práva**.

Samostatným krokem v boji proti trestné činnosti v rámci Evropské unie se stalo založení **Evropské policejní jednotky - EUROPOLu**. Přestože označení tohoto orgánu naznačuje, že jde o orgán policejní povahy, nebyl tento orgán vybaven operativní působností na území členských států, ale jde především o orgán koordinace, sběru informací a jejich analýzy, který nenabízí justiční, ale jen policejní formu spolupráce.

Dalším nástrojem z oblasti trestněprávní spolupráce byl v roce **1998 vznik Evropské justiční sítě**, která je tvořena kontaktními místy pro "neformální" mezinárodní justiční spolupráci. Každé kontaktní místo je tvořeno seznamem

kontaktních bodů a jmenným seznamem osob, které za kontaktní body v jednotlivých státech jednají. Jejím prostřednictvím nemůže být prováděna mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.

Na základě požadavku Evropské komise a Parlamentu ve snaze zlepšit ochranu finančních prostředků (rozpočty ES), byla v 1. polovině 90. let minulého století zpracovaná studie označená jako **Corpus Juris**. Jejím cílem bylo především odhalit slabiny dosavadní spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie, se zaměřením na ochranu jejích finančních zájmů. V tomto projektu se definuje **zásada evropské teritoriality** a poprvé se objevují nové instituty, které známe ze současné praxe jako **evropský zatýkací rozkaz**, či **projekt evropského veřejného žalobce**. Poté, co byl vypracován první model, tvořený návrhem osmi skutkových podstat trestných činů, základy trestní odpovědnosti, včetně trestů, a procesními ustanoveními k provedení těchto hmotněprávních institutů, byl dokument předložen veřejné diskusi v členských státech a na jejím podkladě v roce 2000 přepracován do verze **Corpus Juris 2000**.

V období **od Amsterdamské smlouvy** pak nejvýznamnějšími právními nástroji se stal jednak **Akční plán Evropské rady z Cardiffu**, resp. **z Vídně**, dále **zasedání Evropské rady v Tampere**, a konečně tzv. **Haagský program**. Všechny tyto dokumenty se zaměřují na boj proti nejzávažnějším formám trestné činnosti, překračujícím hranice členských států. Teritorium Evropské unie bylo označeno za prostor "**svobody, bezpečnosti a spravedlnosti**" a tomu odpovídajícím způsobem byly nastaveny požadavky další evropské integrace, resp. harmonizace v oblasti mezinárodní justiční spolupráce. Produkty těchto nástrojů jsou především

Evropský úřad pro justiční spolupráci - **Eurojust** a z hlediska přímých nástrojů pak **Evropský zatýkácí rozkaz**.

Eurojust byl zřízen rozhodnutím Rady EU v roce 2002 a jeho existence je odvozena od článku 31 Smlouvy o EU. Jeho úkolem je především **koordinace** provádění mezinárodní justiční spolupráce ve vybraných trestních věcech závažné, zejména přeshraniční kriminality. **Není tedy vybaven**, podobně jako Europol, **operativní působností** na území členských států. Eurojust působí v Haagu jako kolektivní orgán, v němž jsou zastoupeni národní členové členských států. Česká republika má svého zástupce v Eurojustu od 1. 5. 2004.

Evropský zatýkácí rozkaz je upraven především rámcovým rozhodnutím Rady EU z roku 2002 jako reakce na požadavek summitu v Tampere a současně jako akce v rámci účinnějšího boje proti mezinárodnímu terorismu po 11. 9. 2001. Je jedním z projevů principu evropské teritoriality, pocházejícího z projektu Corpus Juris. **Rozumí se jím především rozhodnutí vydané justičním orgánem členského státu s cílem zatčení a předání požadované osoby jiným členským státem za účelem trestního stíhání nebo výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody**. Fakticky i právně **nahrazuje** dosavadní **vydávací řízení** mezi členskými státy Evropské unie.

Povinností členských států je transponovat rámcové rozhodnutí do svého trestního řádu. Česká republika přijala z ústavního hlediska poměrně kontroverzní úpravu v ustanoveních § 404 - § 422 trestního řádu s účinností od 1. 11. 2004.

Evropská unie zatím pokračuje v plnění úkolů vytyčených v předchozím období, zejména v rámci summitu v Tampere. Uplynulo již pět let od tohoto summitu a haagský program

stanovil některé nové cíle na dalších nejméně pět let. Mezi projekty se objevují např. návrh na zřízení **evropského veřejného žalobce** či návrh na zavedení **evropského trestního rejstříku, příkazu k provedení důkazu**, atd. Tyto projekty naznačují směr možné další evropské integrace v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech
část druhá - oddíl III
problematika ochrany finančních zájmů Evropských
společenství v podmínkách České republiky

I. Ochrana finančních zájmů Evropských společenství a OLAF (European Anti-fraud Office)

Orgány Evropských společenství a členské státy se koncem 80. let minulého století rozhodly zřídit orgán, který by zajišťoval **institucionální ochranu finančních a ekonomických zájmů Evropských společenství, který by byl schopen účinně bojovat proti podvodům a jiným nezákonným aktivitám, útočícím na rozpočet Evropské unie.**

Rozhodujícím podnětem pro úvahy o vzniku takové instituce bylo rozhodnutí Soudního dvora Evropských společenství v případě tzv. "Yugoslavian Maize Case", No. 68/88, v němž Soudní dvůr ES vyslovil myšlenku nezbytné harmonizace právních norem členských států v oblasti trestního práva s cílem dosáhnout **stejného a účinného postihu** podvodných jednání proti rozpočtu ES ve všech členských státech Evropských společenství.

Po určitém období zkušeností v letech 1988 - 1999, kdy působil v této oblasti koordinační orgán Evropské komise označovaný jako UCLAF (Unité de la coordination de la lutte anti-fraude), byl v roce 1999 nařízením Evropského parlamentu a Rady zřízen **Evropský úřad pro potírání podvodných jednání (European Anti-Fraud Office, resp. Organisation de la lutte anti-fraude).**

Tento úřad je vybaven vyšetřovacími pravomocemi v oblasti **správního práva** a tomu odpovídající odpovědností. Jde o relativně nezávislou instituci, která sice organizačně náleží do Evropské komise, ale funkčně jí není podřízena. Jediný výkon kontroly je prováděn zvláštním orgánem - **Dozorčím výborem** (Supervisory Committee), tvořeným pěti nezávislými odborníky, který vyhodnocuje každoročně činnost OLAF a navrhuje eventuelní zlepšení.

OLAF působí jako orgán **externího** (ve vztahu k subjektům v členských státech) a **interního** vyšetřování (ve vztahu k orgánům Evropské unie).

OLAF je povinen (zejména při externím vyšetřování) pracovat v těsné součinnosti s příslušnými státními orgány členských států.

Charakteristika týmu vyšetřovatelů OLAF je dána multidisciplinární povahou věcí, které jsou vyšetřovány a tzv. intersektorálním přístupem v oblasti finanční, celní, zemědělské politiky, atd.

Působnost OLAF se vyznačuje kromě shora uvedených vlastností a působností oprávněním uzavírat různé formy ujednání o spolupráci, které by posílily ochranu finančních zájmů ES. Působí proto nepřímo i na subjekty, které nejsou, resp. nebyly, podrobeny jeho působnosti. Tak např. v rámci přístupového partnerství zahájil OLAF přesvědčovací kampaň v tzv. kandidátských zemích a podařilo se mu za spolupráce se státními orgány těchto zemí prosadit zřízení partnerských organizací, tzv. Anti-Fraud Coordination Service - AFCOS, které mají v příslušném státě zajistit prevenci a koordinaci vyšetřování (správního i trestního) na území nových členských států a

výměnu potřebných informací o nesrovnalostech při nakládání s prostředky pocházejícími z rozpočtů ES.

II. Předvstupní ochrana prostředků pocházejících z rozpočtu Evropských společenství v České republice

Předvstupní ochrana prostředků pocházejících z rozpočtu ES byla založena na právní úpravě v rámci příslušného programu a smluvního ujednání mezi Evropskou komisí a Českou republikou. Jednalo se např. o memoranda o porozumění (ISPA, PHARE), Rámcovou dohodu o účasti ČR na programu pomoci ES (PHARE, ISPA), Víceletou finanční dohodu mezi ČR a Komisí ES (SAPARD) a Dohodu o implementaci rozhodnutí Komise, jíž se z Fondu solidarity EU poskytuje grant k financování nouzových opatření (Fond solidarity), různá finanční memoranda (např. ISPA, PHARE, účast na programech Společenství Fiscalis, Leonardo da Vinci, Sokrates, Mládež a Kultura 2000 atd.) a na ně navazující předpisy ČR.

V případě zneužití prostředků, resp. nesprávného nakládání s těmito prostředky je třeba je vymáhat zpět. Český AFCOS ve spolupráci s OLAF nastavil metody hlášení nesrovnalostí OLAF v těchto věcech, takže existuje průběžná kontrola jejich závažnosti a počtu.

III. Dosavadní rámec postupu Nejvyššího státního zastupitelství ve vztahu k OLAF, vznik a vývoj AFCOS v ČR a postupní ochrana prostředků pocházejících z rozpočtů ES.

Nejvyšší státní zastupitelství na základě žádosti Ministerstva spravedlnosti v roce 2000 zahájilo předvstupní jednání s představiteli Evropského úřadu pro potírání podvodných jednání - OLAF. K tomuto kroku vedly Ministerstvo spravedlnosti

konkrétní poznatky svědčící o tom, že Nejvyšší státní zastupitelství je z hlediska své působnosti, informací o systému OLAF, ale i dalších skutečností, způsobilé zajistit zejména v předvstupním období vypracování harmonogramu spolupráce a tento harmonogram ve spolupráci s jinými státními orgány naplnit.

Všechna jednání o vybudování sítě AFCOS v České republice provázela dlouhá a složitá vyjednávání s OLAF, byly zpracovány návrhy organizačního zajištění ve vztahu k Vládě České republiky, provázené usneseními Vlády, proběhla příprava a podpis Ujednání o spolupráci mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a OLAF, příprava a podpisy součinnostních dohod mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a ústředními orgány České republiky o vytvoření komunikační vnitřní sítě AFCOS, včetně personálního zajištění, atd.

AFCOS dnes tvoří vedle Nejvyššího státního zastupitelství kontaktní osoby z Ministerstva financí (druhé nejvýznamnější kontaktní místo v ČR), Ministerstva vnitra, Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva zemědělství, Ministerstva a životního prostředí, Ministerstva dopravy, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva průmyslu a obchodu (resp. jejich příslušných vnitřních organizačních jednotek) a dále Nejvyššího kontrolního úřadu (při zachování své nezávislosti, ale v intencích politiky prosazované Účetním dvorem ES).

Zcela zásadní podmínkou spolupráce v rámci AFCOS a ve vztahu k OLAF se stalo vytváření vnitřní elektronické informační sítě napojené na systém **OLAF - Anti-fraud Information System - AFIS**, které v současné době pod koordinací Nejvyššího státního zastupitelství v rámci AFCOS probíhá.

Preventivní úloha AFCOS se netýká jen praktických opatření, ale též organizace rozsáhlého **soustavného vzdělávání** jednotlivých zapojených resortů v oblasti ochrany prostředků, pocházejících z rozpočtů ES (včetně měny EURO), které probíhá za finanční podpory OLAF již od r. 2002.

Právní úprava AFCOS je založena **usneseními vlády**, která se týkají nejen jeho organizace a povinnosti subjektů v ní zapojených spolupracovat, ale jimiž také byl schválen návrh AFCOS v podobě **Národní strategie proti podvodným jednáním ohrožujícím nebo poškozujícím finanční zájmy Evropských společenství (2004)**, jako rámcového metodického dokumentu pro **povstupní ochranu prostředků** pocházejících z rozpočtů ES.

Jestli v budoucnu bude Nejvyšší státního zastupitelství stále vedoucím koordinátorem, není podle mého názoru zcela rozhodující, i když by to bylo žádoucí. Jisté je, že systém AFCOS, vybudovaný v České republice nápadně připomíná záměry OLAF obsažené v projektu Evropského veřejného žalobce a výsledky zatím dokazují, že podobný projekt by i v evropských podmínkách mohl mít naději na úspěch.

Seznam literatury a dalších pramenů použitých k disertační práci:

Literatura:

- **Bassiouni, M. Ch.:** International Criminal Law, Vol. II, Procedure, Transnational Publisher, Inc., New York 1986;
- **Budník, J.:** Nástin mezinárodního práva soukromého v návrhu čs. občanského zákoníka, Soudcovské listy č. 1/1935;
- **Culen, P.:** Enlarging the Fight against Fraud in the EU: Penal and Administrative Sanctions, Settlement, Whistleblowing and Corpus Juris in the Candidate Countries, ERA – Trier Volume 36;
- **Čepelka, Č.:** Územní azyl: problémy jeho kodifikace, Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu, MU Brno, 1996;
- **David, V.:** Mezinárodní zločiny a jejich právní následky, PF UJEP Brno, svazek 72, 1988;
- **Delmas-Marty, M. a kol.:** Corpus Juris, Překlad původního textu pro české vydání Fenyk, J.-Jílek, D. Vydavatelství Sypták, Brno 1998;
- **Delmas-Marty, M., Vervaele, J. A. E.:** Corpus Juris 2000, Trestněprávní ustanovení za účelem ochrany financí Evropské unie, Intersentia Groningen - Antverp - Cambridge 2001;
- **Dočekal, R.:** Právní styky s cizinou, Linhart, Praha, 1935;
- **Fenyk, J.- Kloučková, S.:** Initial Reflection on the Green Paper (Project of the European Public Prosecutor), AGON č. 35/2002, Brusel;

- **Fenyk, J., Kloučková, S.:** Corpus Juris 2000, Trestněprávní ustanovení za účelem ochrany financí Evropské unie - překlad do češtiny, vydavatelství Sypták, Brno 2001;
- **Fenyk, J.:** European Criminal Record as a means of combating organised crime, Falcone Project of European Commission, srovnávací studie, 2001 - 2002;
- **Fenyk, J.:** Report on Penal and Administrative Sanctions, Settlement, Whistleblowing and Corpus Juris in the Czech Republic, Trier 2001;
- **Fenyk, J.:** The Legal Protection of the Euro in the Czech Republic, Sborník příspěvků, The Legal Protection of the Euro in the European Union, ed. by Prof. Japp van der Hulst, Erasmus University Rotterdam, Nizozemí, 2002;
- **Fenyk, J.:** Veřejná žaloba, díl 1, MSp Praha, 2001;
- **Fenyk, J.-Ondruš, R.:** Právní styk s cizinou v trestním a netrestním řízení a před orgány veřejné správy, Linde Praha, a. s., 1997;
- **Ferri, E.:** La justice pénale, Paris 1898;
- **Ferri, E.:** La sociologie criminelle, Paris 1903;
- **Fontanaud, D.:** La coopération judiciaire en Europe, Problèmes politiques et sociaux No. 786/1997, La documentation Française, Paris;
- **Grotius, H.:** De Jura Belli ac Pacis, Paris, 1625;
- **Hobbes, T.:** Leviathan neboli o podstatě, zřízení a moci státu církevního a občanského, 1. vyd. London 1651 - překlad J. Hruša, Melantrich Praha, 1941;
- **Hobza, A.:** Úvod do mezinárodního práva mírového, nákladem vlastním, Praha, 1933;

- **Hujer, V.:** K aktuálním problémům recepce mezinárodních smluv v České republice, Parlamentní zpravodaj č. 4/2002;
- **Hynie, R.:** Poměr práva mezinárodního k právu vnitrostátnímu (Theorie primátu mezinárodního práva), Sborník věd právních a státních, ročník XXIX, Praha, 1929;
- **Jílek, D.:** Hmotně a procesně právní závazky mezinárodního práva uprchlického, Sborník Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu, MU Brno, 1996;
- **Kallab, J.:** Doporučuje se zřídit mezinárodní trestní soudnictví a v případě kladné odpovědi, jak by mělo být upraveno? Věstník Československé společnosti pro právo trestní, Praha, 1925;
- **Kamlach, M.-Repík, B.:** Mezinárodní spolupráce v trestních a občanskoprávním řízení, Panorama Praha, 1990;
- **Kittichaisaree, K.:** International Criminal Law, Oxford UP, 2002;
- **Kratochvíl, V. a kol:** Trestní právo hmotné, Obecná část, MU Brno, 2002;
- **Kronberger, F.:** Formální právo vydávací, Soudcovské listy, 1929;
- **Kronberger, F.:** Materiální právo vydávací, Soudcovské listy, 1929;
- **Kronberger, F.:** Styk s cizinou ve věcech trestních, Soudcovské listy č. 6/1932;
- **Kučera, Z.:** Mezinárodní právo soukromé, 3. vyd. Doplněk, Brno, 1994;
- **Lauterpacht, H.:** The Law of Nations and the Punishment of War Crimes, British Zdar Book of International Law 1944;

- **Liszt, v. F** - Mezinárodní právo, český překlad podle 4. něm. vydání, Všehrd Praha, 1906;
- **Madar, Z. a kol.:** Slovník českého práva, II. část, Linde Praha, a. s.;
- **Malenovský, J.:** Mezinárodní právo veřejné, Brno, 1993;
- **Malenovský, J.:** Postavení mezinárodních smluv o lidských právech v českém trestním právu po 1. červnu 2002, Právník č. 9/2002;
- **Másilko, V.:** Mezinárodní vztahy, justiční a právní pomoc, Příručka MSp ČSR, Praha, 1980;
- **Novotný, O. a kol:** Trestní právo hmotné, I. Obecná část, 3. vyd., Kodex Praha, 1997;
- **Oppenheim, L.:** International Law, 8 ed., vol I, London, 1955;
- **Oppenheim, L.:** Mezinárodní právo, český překlad podle 3. angl. vydání, Orbis Praha, 1924;
- **Outrata, V.:** Mezinárodní právo veřejné, Praha, 1960;
- **Pavlíček, V.:** O subjektech práv a svobod v Listině, o principech přirozenoprávních a vztahu k ústavnímu zákonu č. 395/2001 Sb., Sborník Deset let listiny základních práv a svobod v právním řádu ČR a SR, Brno, 2001;
- **Pikna, B.:** Acquis communautaire justice a vnitra, Trestní právo č. 7-8/1998;
- **Pikna, B.:** Evropské právo se zaměřením na justici a vnitřní věci, Policejní akademie ČR, Praha, 2000;
- **Pikna, B.:** Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce), 2. aktualizované vydání, Linde Praha, 2004;

- **Polák, P.:** Meze možností právní úpravy justiční spolupráce v trestních věcech rámcovým rozhodnutím, Právní rozhledy č. 17/2004;
- **Polák, P.:** Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů, PF MU Brno, 2003;
- **Potočný, M.:** Mezinárodní právo veřejné, Praha, 1978;
- **Rancé, P., de Baynast, O.:** L'Europe judiciaire, Enjeux et perspectives, Dalloz, Paris, 2001;
- **Seidl-Hohenveldern, I.:** Mezinárodní právo veřejné, Kodex Bohemia, 1999;
- **Shaw, M. N.:** International Law 4 ed., Cambridge, 1997;
- **Schultze-Willebrand, B.:** Die Rechtshilfe in Strafsachen in und mit Osteuropa, DB-Verlag GmbH Bonn, 1981;
- **Stanbrook, I. - Stanbrook, C.:** Extradition Law and Practice, 2. ed. Oxford UP, 2000;
- **Šámal, P.:** K výkladu pojmu "úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva", Právní rozhledy 11/2000;
- **Šámal-Púry-Rizman:** Trestní zákon, Komentář, 3. vyd. C. H. Beck Praha, 1998;
- **Šturma, P.:** Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva, Karolinum Praha, 2002;
- **Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.:** Evropské právo, C. H. Beck Praha, 1999;
- **Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R.:** Evropské právo, 2. vydání, C. H. Beck, Praha, 2004;
- **Triepel, H.:** Völkerrecht und Landesrecht, Leipzig 1899;

- **Týč, V.:** Implementace mezinárodních závazků České republiky ve vnitrostátním právu, AUC - Iuridica 1, 1997;
- **Týč, V.:** O vnitrostátní přímé závaznosti mezinárodních smluv, MU Brno, 1996;
- **Týč, V.:** Právo mezinárodních smluv, Brno, 1995;
- **Vychodil, M.:** Právní styk s cizinou v trestním řízení, Kriminalistika č. 3/1996;
- **Weyr, F.:** Základy filosofie právní, Brno, 1920;
- **Wyngaert, Ch. Van den:** The Political Offence Exception to Extradition. Kluwert Law International, Antverpy, 1980;

Další prameny:

- Doporučení Rady (2003/C 121/01) ze dne 8. 5. 2003 o modelové smlouvě o zřízení společného vyšetřovacího týmu;
- Evropská úmluva o vydávání - č. 549/1992 Sb.;
- Fight Against Crime - Work Programme 1997/8-COM(97)199 final;
- Metodický pokyn Ministerstva financí č. 551/1996, 382/2001 k evidenci a vykazování prostředků rozpočtovaných na financování nástrojů předvstupní pomoci EU ze dne 17. 12. 2001 - č. 12/2001 Finančního zpravodaje;
- Národní strategie v boji proti podvodným jednáním poškozujícím nebo ohrožujícím finanční zájmy Evropských společenství - příloha usnesení vlády ČR č. 456/2004;
- Protokol mezi Francií a Velkou Británií o hraniční kontrole a politice, spolupráci v trestních věcech, veřejné

bezpečnosti a vzájemné pomoci v oblasti pevného spojení
- Tunel La Mance ze dne 25. 11. 1991;

- Rámcové rozhodnutí Rady EU (2002/465/JVV) ze dne 13. 6. 2002, o společných vyšetřovacích týmech;
- Rámcové rozhodnutí Rady EU ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (2002/582/SVV) OJ No L 190/1-18;
- Rapport sur l'application de l'article 209a du Traité sur l'Union européenne, Brusel, listopad 1995;
- Report organizace SIGMA (OECD), leden 2004;
- Rozhodnutí Rady z 20. 5. 1999 (1999/436/ES) (42000A0922(02));
- Rozsudek SDES Da Costa vs. ENEL č. 28-30/62;
- Rozsudek SDES Oikem č. 374/87;
- Rozsudek SDES Simmenthal č. 106/77;
- Rozsudek SDES Yugoslavian Maize Case, č. 68/88;
- Sdělení č. 18/2001 Sb. m. s.;
- Sdělení č. 19/2001 Sb. m. s.;
- Sdělení č. 207/1997 Sb.;
- Sdělení č. 44/2003 Sb. m. s.;
- Sdělení č. 52/2003 Sb. m. s.;
- Sdělení č. 61/2003 Sb. m. s.;
- Sdělení č. 62/2003 Sb. m. s.;
- Sdělení FMZV č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8;

- Společný postup o vytvoření EJS (98/424/JVV) (31998E0428) ze dne 29. 6. 1998;
- Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy Evropské unie z 29. 5. 2000;
- Úmluva o zjednodušeném vydávacím řízení mezi členskými státy Evropské unie ze dne 10. 3. 1995;
- Vídeňská úmluva o diplomatických stycích vyhlášená pod č. 157/1964 Sb.;
- Vídeňská úmluva o smluvním právu vyhlášená pod č. 15/1988 Sb.;
- Webové stránky:
http://europa.eu.int/comm/anti_fraud/green_paper/index_en.html, resp. COM(2001)715 final;
- Zákon č. 320/2001 Sb. o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o finanční kontrole č. 320/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon o státní kontrole č. 552/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů;

Resumé

Along with the developing international relations and in context with the continuing integration in Europe, the methods and forms of international co-operation in criminal issues are changing as well. Development of this co-operation is also influenced by war conflicts and by the following migration of persons and change in concept of checks performed at the state frontiers.

The international judicial co-operation in criminal issues is influenced by many other legal spheres. It especially reflects the elements of the constitutional law – state sovereignty, especially the right of the state to punish and the obligation to remove evil that originated in the respective state territory. However without international co-operation the state is not able to execute its right and perform its obligations in many cases. The issues of the relation between the internal sovereignty and criminal jurisdiction are nothing new neither in the law theory nor in practice. We can find the respective definitions for instance as early as in the theoretical papers from 17th century, but their characteristics developed during the time, even though the substance remained the same. The principles of territoriality, personality, protection and universality appear in the criminal trials. Also the jurisdiction of the Czech Republic is based on the most of such principles.

To understand the purpose of the international judicial co-operation, it is necessary to have knowledge of international law and its relation to the criminal law and vice versa. The criminal law reflects directly at the international level as the criminal responsibility of the state and individuals according to international law resulting into the need of establishment of international judicial institutions (ICTY, ICTR, ICC) or it

penetrates into the sphere of relations between intra-national arrangements of several states, specifying the method and contents of co-operation between judicial authorities of such states in criminal proceedings.

The essence of the international judicial co-operation is solution of conflicts between the will expressed externally by the state in a criminal standard and the real ability of the state to enforce the consequences of fulfilment of legal elements of the body of the crime by the physical person regardless of the state borders. It is governed especially by international standards and the intra-national law is of subsidiary nature in relation thereto.

The international judicial co-operation in criminal issues has many forms and is divided into co-operation in strict sense of the word and in wide sense of the word. The most important institutes include extradition of perpetrator of crimes, take-over and hand-over of criminal matters and application for performing acts in the territory of a foreign state. However the issues of influence of foreign criminal decisions on pending criminal procedures must not remain unnoticed as well as the acknowledgement and execution of criminal judgements of foreign courts.

Inevitable constituent of international judicial co-operation that developed in the last ten years is co-operation within the European Union. Knowledge of the European law background is presumed for understanding of these problems and especially the establishment of the third pillar of the European Union. At this point it is necessary to distinguish consistently between the international police co-operation and international judicial co-operation, because these two spheres are not coinciding, but are principally supplementing each other; their mutual substitution is impossible.

One of the most discussed institutes in the international judicial co-operation of the European Union is the European Arrest Warrant now, but since the establishment of the Union, another institutes are built like the European Justice Office (Eurojust), European Judicial Network (EJN) etc. However there are also theoretical projects offering certain Union's ideas of the possible future development of the international judicial co-operation in criminal issues, like Corpus Juris and Corpus Juris 2000.

Since its establishment, the European Union fights with illegal acts interfering with the sphere of the Union's financial interests, this means especially in the sphere of budget funds. Many of such acts are of a criminal character. However it is upon the member states to settle the criminal cases within their own competence, because there are no suitable legal standards at the European Union level that would permit vertical form of co-operation centralised by the European Union, and the intra-governmental instruments of the third pillar are not enforceable. However the development of criminal activities in this sphere continues and therefore the European Union tries to perform substitute forms of co-operation in other spheres than in the criminal sphere. Various institutes are being established, like for instance the European Anti-Fraud Office (OLAF). Czech Republic participates actively in co-operation with this institute via the Supreme Public Prosecutor's Office and by establishment of the Anti-Fraud Coordination Structure, which is a network of the necessary contact points of the central state authorities. It is a special kind of co-operation that cannot be referred to as a judicial co-operation in criminal issues, even though it undoubtedly has many elements similar to such co-operation (for instance exchange of information).